

KUREYŞAN OCAĞI

İlknur GÖK*

Sinan Boztepe, Kureyşan Ocağı, İstanbul, 2009

Özet

Bu yazıda Sinan Boztepe tarafından yazılan “Kureyşan Ocağı” adlı eser tanıtılmaktadır. Yazar Kureyşan Ocağını değişik yönleriyle okurlarına sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, ocak, Kureyşan Ocağı

KUREYSAN OCAK

Abstract

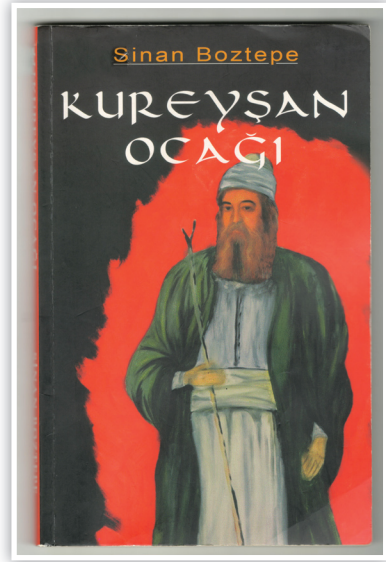
This study presents “Kureyşan Ocak” by Sinan Boztepe. The writer describes Kureyşan Ocak with its different aspects for the readers.

Keywords: Alewism, ocak, Kureysan Ocak

Giriş

Alevilikte ocak kavramı oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu ocakların tarihlerinin anlatılması, tarihî zemine hâkim olmayı sağlar. Geçmişini, kültürü, inancını bilen kişiler; kendi değerlerine bilinçli bir şekilde sahip çıkar. Alevi ocakları içerisinde yer alan Kureyşan Ocağı da Anadolu’daki Ocakların içerisinde köklü bir geçmişe sahip olması yönüyle önem taşır.

Sinan Boztepe tarafından yazılan “Kureyşan Ocağı” adlı eser, Kureyşan Ocağı’nı farklı boyutlarıyla bizlere tanıtmaktadır. Bu kitap, 149 sayfadan oluşmaktadır. Sunuş ve ön Söz bölümlerinden sonra çeşitli başlıklar altında konu ele alınmıştır. Bu başlıklar;



* Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara, ilknur_gok_@hotmail.com

Seyyid Mahmud El- Kebir, Seyyid Mahmud Hayrani, Seyyid Mahmud Hayrani ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Seyyid Mahmud Hayrani Zaviyesi ve Vakıfları, Seyyid Mahmud Hayrani Türbesi, Seyyid Mahmud Hayrani'nin Eserleri, Kureyşan Ocağı, Anadolu Aleviliği'nde Ocak Sistemi ve Dedelik Kurumu, Gadir Hum Meselesi, Alevilik İnancında Ocak Sistemi ve Dedelik Kurumu, Dedelik Kurumu, Ocak Sistemi, Osmanlı Devleti Döneminde Ocakzâdeler ve Aleviler, Sürgün Edilen Bir Alevi Dedesi –Seyyid Mustafa- gibi ana başlıklardan oluşmaktadır. Eserde çok sayıda fotoğraf, el yazması belge, fermanlar bulunmakla birlikte kitabın son sayfasında yararlanılan kaynaklar da belirtilmiştir.

Kureyşan Ocağı'na bağlı olan yazar, Hz. Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) kırk ikinci göbekten torunudur. Küçük yaştan itibaren Alevi yol erkânının içerisinde yer alarak gelecek nesillere örnek olmaktadır. Gerek yurt içinde gerek yurt dışında Alevilikle ilgili çeşitli çalışmalara gönüllü olarak katılmıştır.

Büyük Seyyid Hacı Kureyş (Seyyid Mahmud El- Kebir), kendi adıyla anılan Kureyşan Ocağı'nın atasıdır. Bu Ocağa bağlı olan dede soylular Anadolu'nun pek çok yerine dağılmışlardır. Seyyid Hacı Kureyş (Seyyid Kıl) hakkında çeşitli bilgilerle karşılaşırız. Seyyid Hacı Kureyş'in Anadolu Selçuklu Hükümdarı Sultan Alâeddin Keykubat zamanında "Seyyidilik" secresi öğreniyoruz. Dergâhını önce Elazığ'a kuran Seyyid, daha sonra Tunceli'nin Nazımiye ilçesine dergâhıyla birlikte göç etmiştir. Seyyid Hacı Kureyş'in oğlu Şah Haydar, Düzgün Baba olarak anılır. Her yıl binlerce insan Tunceli'ye Düzgün Baba'nın evini ziyaret etmek, adaklarda bulunmak için gider. Düzgün Baba, Tunceli halkı için çok önemlidir. Kitapta Düzgün Baba hakkında ayrıntılı bilgiler mevcuttur.

Baba Mansur'da kitapta yer alan bölümler arasındadır. Seyyid Mahmud Hayrânî üçüncü Gıyaseddin Keyhüsrev, Hakk'a yürümüş biridir. Seyyid Mahmud El- Kebiri'nin torunudur. Harran'dan Konya'ya yerleşmiştir. Bir süre Mevlana'nın hizmetinde bulunmuştur. Seyyid Mahmud Hayrani ve Hünkâr Hacı Bektaş Veli, On İki İmamlardan İmam Musa-ı Kasım'ın torunlarıdır. Seyyid Mahmud Hayrani arşivlere göre büyük bir zaviyeye sahiptir. Buranın gelirleri kayıtlara geçmiştir ve bu kitapta yer almaktadır. Seyyid Mahmud Hayrani'nin türbesi bulunmaktadır. Türbenin mimari yapısının oldukça güzel olduğunu öğreniyoruz. Rengârenk çinilerle süslü duvarlara sahip olan türbede, çok güzel Arapça veciz ve sözlerden oluşan kitabelerle de karşılaşmamız mümkündür. Türbe, devrin en güzel sandukalarına sahiptir. Türbede yer alan kitabelerin üzerlerinde yazılar bulunmaktadır. Bunların çevirilerine de bu eserde değinilmiştir. Kardeşi Seyyid Necm'ü Din Ahmed'in sandukası, Torunu Seyyid Ali'nin sandukası da burada yer almaktadır. Bu sandukalardaki sözler ve bu sözlerin çevirileri de bu kitapta karşımıza çıkan öğeler arasındadır. Türbede, Seyyid Mahmud Hayrani'nin öğrencileri tarafından iç duvarlara kazılan yazılar da bulunmaktadır. Öğrencileri tarafından yazılan yazıların türbe onarılırken meydana çıktığı bilgisi, yine kitapta verilmektedir.

Seyyid Mahmud Hayrani'nin eserleri, kitapta değinilen noktalar arasındadır. Eserin bazı bölümleri Mevlana'nın Mesnevisi'ne aktarılmıştır. Türbenin yanında bir tekke ve bir zaviye bulunmaktadır. Burada cevizden yapılmış bir kütüphane yer almaktadır. Bu kütüphanede çok sayıda değerli eser, korunma altına alınmıştır. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla burası da kapanmıştır.

Yazarın eserine kattığı bir öge de Seyyid Mahmud Hayrani'nin Sultan Murad'a verdiği bir nasihatnamedir. Buradaki nasihatlerle Sultan Murad, pek çok başarılar elde etmiş ve zor durumlardan kurtulmuştur. Kureyşan Ocağı, Anadolu'nun en eski, en köklü ocağıdır. Merkezi Gaziantep Yavuzeli/Yukarı Kayabaşı köyüdür. Burada Seyyid Mahmud El- Kebir'in türbesi bulunmaktadır. Ocağa ait bilgilerin birçoğu kaybolmuştur. Hakkında yazılı tarihi belgeler bulunan ender ocaklardan biridir. Bu ocağa bağlı aşiretler vardır. Bunlar: Millet Aşireti, İzol Aşireti, Haydaran Aşireti, Karsano Aşireti, Lolan Aşireti, Beritan Aşireti, Badılan ve Zaza Aşireti, Alan Aşireti'dir. Secerede adı geçen Arap Tahir, Dada, Zudolyan, Mardini, İlyas, Çalfar aşiretlerinin nerede olduğu bilinmemektedir. Ayrıca eserde Kureyşan Ocağı'nın dağıldığı illere de yer verilmiştir.

Anadolu Aleviliğinde Dedelik kurumu ve Ocak sistemi oldukça önemlidir. Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) bu dünyadan ayrıldıktan sonra İslami camianın ikiye bölündüğü bilinmektedir. Bu konuyla ilgili olarak yazar Gadir Hum meselesine değinmiştir. Bilindiği gibi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v) üç yerde hutbede bulunuyor. Bunlardan birincisi Arafat'ta, ikincisi Mina'da ve üçüncüsü de Gadir Hum'dadır. Gadir Hum'da Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v), Hz. Ali'nin sağ elini tutup kaldırarak Hz. Ali'ye övgülerde bulunmuştur. Sözleri arasında "Her kim beni severse, Allah'ı sever; her kim Allah'ı severse Ali'yi sever." yer almaktadır. Kendisinden sonra Hz. Ali'nin halife olmasını buyurmuştur. Demek ki Hz. Muhammed'in (s.a.v) hak halifesi Hz. Ali'dir. Binlerce insanın büyük bir coşkuyla katıldığı Gadir Hum'da, inananlar Hz. Ali'ye biat edip onu kutlamışlardı. Yazar, bu konuya da değinmeden geçmemiştir.

Alevi inancında Ocak sistemi ve Dedelik kurumu çok önemli olduğunu belirtmiştik. Alevi ulularının oluşturduğu bütüne "Ocak" denilmektedir. Ocak sembolik anlamda pişen yer anlamına gelmektedir. Ocaklar aşk kazanıdır, talipler burada pişer. Ocak evlatlarına da Dede denilmektedir. Dedelik kurumu içinde Mürşid, Pir ve Rehber Alevi'lerin dedelik kurumuna yükledikleri görev ve makamlardır. Alevi dedelerini ise üç grupta toplayabiliriz. Bunlar: Bağımsız Ocakzâde Dedeler, Hacı Bektaş Çelebilerine Bağlı Dedeler/Babalar, Ocakzâde Dedelerce Görevlendirilen Dikme Dedeler/Babalar. Kitapta bu konu hakkında da bilgilere rastlamaktayız.

Dedelik kurumu, Alevilikte çok önemlidir. Çünkü tüm sorunların çözümünde dedeler büyük rol oynar. Dedelerin çoğu halka bilgi vermek, sorunları çözmek ve ibadet için gezerler. Eserde bu kurumla ilgili bilgiler de yer almaktadır.

Ocak, Dedelerin ailelerine verilen addır. Dedelerin her biri ayrı Ocaklara mensuptur. Ocakların Aleviler üzerinde büyük bir yaptırımı vardır. Ocaklara adları verilen tarihi dervişlerin soy, keramet ve hizmet gibi çeşitli özelliklerinin olduğunu da görmekteyiz.

Osmanlı Devleti zamanında Alevi ve Ocakzâdeler hakkında bilgilere rastlıyoruz. Üç kıtaya yayılan bu devletin ruhani kurucusu Şey Edebali olduğunu bu eserde görüyoruz. Bu zat ise Alevi ulusudur. Osman Gazi, dergâhta bulunduğu bir gece rüya görür ve bu rüyayı Şeyh Edebali yorumlar. Bir devlet kuracağını söyler. Hatta Şeyh Edebali, yedi düvele nam salacak olan bu devletin adına İmam Ali'nin de eklenmesi gerektiğini söyler. Daha sonra devletin adı Devleti Ali Osman şeklinde anıldığı yazarın okurlarına sunduğu anekdotlar arasında yer almaktadır.

Eserde Aleviler ile ilgili çeşitli fermanlara da değinilmiştir. Bunlar: Kızılbaş Harbi ve Çepniler, Ehli Sünnetten Olmayan Işıkların Men Edilmesi, Tekkede Işıkların Yok Edilmesi, Kızılbaş Vilayetine Kaçanlar, Kızılbaş Harbine Katılıp İdam Edilmek İçin Aranan Suçlunun Saklanması, Halkın “Kızılbaş Geldi” Diye Korkutulması, Bektaşî Babaları'nın Katli ve Sürgünü, Beş Vakit Namaz Kılmayanların Cezalandırılması, Süleyman Fakih'in Kızılırmak'ta Boğdurulması, İran'dan Gelen Elçiye Yakınlık Gösterenlerin Hırsız ve Harami Oldukları Gerekçesi İle Haklarından Gelinmesi.

Kitabın sonlarına doğru sürgün edilen bir Alevi Dedesi Seyyid Mustafa hakkında bilgiler verilmiştir. Bu Dede, Yavuz Sultan Selim'e karşı Şah İsmail'in yanında yer almıştır. Eser Ocağa ait çeşitli türbe resimleriyle son bulmuştur.